

بهبود اختلال خواندن دانش آموز پایه اول به کمک ابزارهای آموزشی

زهرا رازقیان

¹ کارشناسی ارشد، روانشناسی عمومی، موسسه آموزش عالی حکمت رضوی

اداره آموزش و پرورش شهرستان جغتای، آموزشگاه شهید مطهری حیطله

zohrehrazeghian@gmail.com

09157641318

چکیده :

اختلال خواندن یک مشکل یادگیری است که در درجه اول بر مهارت های خواندن و نوشتن تاثیر می گذارد. با این حال، تاثیر آن فقط به این مهارت ها محدود نمی شود. نارساخوانی در واقع مربوط به پردازش اطلاعات است. افراد نارساخوان ممکن است در پردازش و به خاطر سپردن اطلاعاتی که می بینند و می شنوند مشکل داشته باشند که این می تواند بر یادگیری و کسب مهارت های سواد تاثیر بگذارد. نارساخوانی در دانش آموز می تواند بر سایر زمینه ها نظیر اعتماد به نفس و غرور او تاثیر بگذارد و در صورت بی توجهی می توان نتایجی مانند بدرفتاری و ایجاد اختلال در نظم کلاس را شاهد بود. بر همین اساس پژوهش حاضر باهدف بهبود اختلال خواندن دانش آموز پایه اول به کمک ابزارهای آموزشی انجام شده است. این پژوهش به روش اقدام پژوهی انجام شده و با استفاده از منابع علمی معتبر تلاش شده که مسئله شناسایی شده ابتدا علت آن ریشه یابی و سپس با اتخاذ روش ها و فعالیت های مناسب رفع شود.

واژگان کلیدی: اختلال خواندن، دوره ابتدایی، ابزار کمک آموزشی

1- مقدمه : (مقدمه، بیان مسئله، ضرورت، بیان اهداف، سوالات پژوهش، مبانی نظری، پیشینه پژوهش)

مهارت روخوانی برای کودکان بسیار با اهمیت می باشد چرا که این مهارت موجب می شود تا مطالب را درست بخوانند و درست متوجه شوند. یکی از علت هایی که دانش آموزان در دروس خود مشکل دارند و در فهمیدن مطالب و حل مسائل ریاضی ضعیف هستند بیشتر بخاطر این است که آنها در روخوانی مشکل دارند و همین امر باعث می شود که نتوانند به خوبی مسئله را درک کنند. طبق دیدگاه کاریلو در هرم رشد خواندن اولین و اساسی ترین مرحله، مرحله ای آمادگی است که شامل جنبه های وراثتی، خانوادگی و محیطی است (تبریزی، 1392).

اختلال خواندن (دیسلکسیا)¹ نوعی اختلال رشدی بوده که با مشکل در پردازش واج شناختی و آسیب در رشد روانی خواندن در ارتباط است. درواقع، اختلال خواندن نوعی کژکاری در واژه های شبیه به هم، حدس زدن کلمات باتوجه به حروف ابتدا و انتهای آنها، قرینه خوانی یا وارونه خوانی کلمات، نارسایی شدید در هجی کردن و درنهایت بی علاقه ای و تنفر از یادگیری خواندن است. کودکان مبتلا به این اختلال به غیر از مشکلات آموزشی و مشکلات توجهی از مشکلات رفتاری مانند اعتماد به نفس ضعیف و پرخاشگری رنج می برند (رسولی، چوپدراری، کارگر، رستمی، 1396). کودک مبتلا به نارساخوانی کلمات را تحریف می کند، به جای یکدیگر به کار می برد و یا کلاً نمی خواند و صرفاً مقداری از مطلب خوانده شده را می فهمد.

مهارت خواندن نیازمند آن است که اولاً مغز فرد بین حروف و صدای آنها ارتباط برقرار کند و در ثانی، آن صداها را با نظم مشخصی تلفظ کند و درنهایت کلمات را در قالب جمله و جملات را در قالب پاراگراف بخواند. کودکانی که به اختلال خواندن دچار هستند، در روان و رسا خواندن کلمات دچار اشکال هستند. این کودکان در مهارت های زبانی مشکل دارند، بنابراین ممکن است علاوه بر مشکل خواندن، در دیگر مهارت های زبانی از جمله نوشتن، هجی کردن، فهمیدن و تلفظ کلمات نیز دچار مشکل باشند. تعدادی زیادی از متخصصین آموزشی از این که ارتباط نزدیکی بین خواندن و دیکته وجود دارد و این که یادگیری در دیکته، توانایی خواندن را افزایش می دهد و بالعکس، حمایت می کنند (باغستانی، حسن آبادی، 1396).

¹ Dyslexia

اختلال خواندن را می توان به 2 نوع تقسیم کرد: 1- اختلال خواندن که به علت مشکل در رمزگشایی در سطح کلمه به وجود می آید 2- اختلال خواندن ناشی از فهم ضعیف آنچه خوانده می شود. درک کنندگان ضعیف ممکن است به خوبی از کلمه، رمزگشایی کنند اما در فهم آنچه می خوانند، مشکل داشته باشند. اختلال خواندن هیچ ارتباطی با مشکل بینایی و میزان هوش ندارد. علائم اختلال خواندن (دیسلکسیا) نشانه های اختلال خواندن در هر کودکی می تواند متفاوت باشد، تنها خصیصه مشترک کودکان دیسلکسیا آن است که توانایی خواندن در آنها از سطح هم قطارانشان پایین تر است.

این اختلال در دوران مدرسه خود را به صورت های زیر نشان می دهد:

- کودک در هجی کردن مشکل دارد و به سرعت، هجی کردن کلماتی که یاد گرفته است را فراموش می کند.
 - توانایی خواندن در کودک نسبت به سن و تحصیلاتش و توانایی صحبت کردنش، پایین تر است.
 - کودک در تشخیص کلماتی که نوشتارش با خواندنش متفاوت است، مشکل دارد.
 - در ترکیب کردن صداها و تلفظ واژه مشکل دارد، به طور مثال حروف را تشخیص می دهد و تک تک می خواند ولی نمی تواند کلمه را باهم بخواند.
 - ممکن است در خواندن مشکل نداشته باشند و آن ها را حفظ کرده اند ولی هیچ شناختی از حروف ندارند.
 - سرعت خواندن پایین است.
 - معمولاً سطح نوشتاری نسبت به هم سالانشان پایین تر است (سنایی، 1397).
- مشکلات رفتاری و عاطفی کودکان که به طور معمول همبستگی زیادی با اختلال های یادگیری خاص دارند در اصل به دو گروه اصلی مشکلات درون نمود و برون نمود تقسیم می شوند. مشکلات برون نمود معطوف به محیط بیرون و مشتمل بر رفتارهایی مانند برونریزی، ستیزه جویی و نافرمانی؛ و مشکلات درون نمود بیشتر معطوف به درون و مشتمل بر گوشه گیری، افسردگی و اضطراب هستند (کریمی لیچاهی، آذریان، اکبری، 1398). تشخیص زود هنگام اختلال خواندن باعث می شود کودک پیشرفت بیشتری در مدرسه داشته باشد و با وارد نکردن فشارهای نامناسب مثل سرزنش و عزت نفس کودک را تضعیف نکرده و او را به سمت اضطراب و افسردگی هدایت نکنیم (سنایی، 1397).

بیان مسئله

اختلال خواندن جزء اختلالات عصبی رشدی بسیار رایج به حساب می آید که حدود 3 تا 5 درصد از کودکان سنین مدرسه را مبتلا می سازد. در ایران شیوع این اختلال در کودکان دبستانی (7 تا 10 سال) 10/5 درصد گزارش شده است. برخی شیوع این اختلال را در پسران سه برابر دختران گزارش کرده اند. در نتیجه پسران را بیشتر تحت تاثیر قرار می دهد (رسولی، چوبداری، کارگر، رستمی، 1396). از آنجایی که این مسئله به تنهایی می تواند مشکلات دیگری از جمله از دست دادن اعتماد به نفس، انگیزه و افت تحصیلی و... را به همراه داشته باشد، لازمه کمک به این گونه دانش آموزان تشخیص زود هنگام و استفاده از راهبردهای یادگیری ویژه می باشد. دانش آموزی که قادر به خواندن نباشد قطعاً در دیگر دروس پایه شامل املا، ریاضی و همچنین قرآن ناتوان است.

ضرورت

برای توصیف شرایط نظام آموزشی و مشکلاتی که در بین دانش آموزان یا در فضاهای آموزشی وجود دارد، لازم است که با استفاده از روش اقدام پژوهی آن موقعیت هایی که مشکلات را ایجاد کرده اند شناسایی کرده و در جهت رفع و بهبود آن معضلات و مسائل و تقویت برنامه های آموزشی و پرورشی در مدارس گام برداریم. این دسته از پژوهش ها کمک می کند که معلمان و سایر همکاران در حوزه آموزشی از تجارب عینی یکدیگر استفاده کنند و هنگام مواجه با مسائل مشابه راهکارهای مناسب را اجرا کنند.

اهداف

به طور کلی هدف از این دسته اقدام پژوهی ها، توصیف موقعیت های عینی و انتقال تجارب ها است. در این پژوهش نیز هدف اصلی، بهبود اختلال خواندن دانش آموز مورد نظر است.

همچنین علاوه بر اهداف اصلی فوق، رفع مشکل دیکته نویسی، بهبود رابطه با پدر و مادر و کاهش مشکلات اخلاقی و انضباطی نیز می باشد.

سوالات پژوهش

- آیا بی سوادی مادر و کم سوادی پدر باعث اختلال خواندن دانش آموز است؟
- آیا عدم برقراری ارتباط دوستانه معلم سال گذشته باعث افت تحصیلی شده است؟
- آیا نحوه آموزش باعث عدم یادگیری و اختلال خواندن شده است؟

پیشینه تحقیق

هدف نهایی و غایت خواندن، درک مطلب است. در پژوهش اصغری نکاح (1400) نتایج نشان می‌دهد که بازی درمانی و به کارگیری ابزار می‌تواند برای دانش‌آموزان با اختلال خواندن مناسب باشد. همچنین در پژوهش نیری و همکاران (1400)، به این نتیجه رسیدند که آموزش در قالب بازی و روش‌های جدید باعث بهبود و بالا رفتن سطح عملکرد تحصیلی می‌شود.

در پژوهش‌های بسیاری نشان داده شده است که استفاده از بازی و ابزار در روند آموزشی باعث بهبود عملکرد دانش‌آموزان می‌شود و تا حد زیادی مسائل کلاسی کاهش می‌یابد. به همین منظور در این پژوهش درصدد آن بودم که با راه‌هایی غیر از آموزش‌های معمول کلاسی و با صرف بیشتر وقت با دانش‌آموز کم‌کاری‌های خانواده و عقب‌مانده‌گی‌اش کمتر شده و شرایط تحصیلی او بهتر شود.

روش تحقیق

دستیابی به هدف‌های علم یا شناخت علمی میسر نمی‌شود مگر زمانی که با روش شناسی درست صورت پذیرد. با اتخاذ روش یا روش‌هاست که پژوهش شکل می‌گیرد و هدف‌های شناخت علمی تحقق می‌یابد. روش به کار گرفته در تحقیق پیش رو اقدام پژوهی است. اقدام پژوهی مفهومی است که بر نقش سازنده و اخلاق معلم در اجرای برنامه درسی و عمل فکورانه وی در مواجهه با موقعیت‌های پیش‌بینی نشده و با توجه به شرایط و محدودیت‌های موجود تاکید می‌کند. در این مفهوم یک روش تدریس و یا یک ارزشیابی وجود ندارد بلکه معلمی مسلط به انواع روش‌ها و مهارت‌ها در شرایط مبهم یادگیری آماده کار است. آموخته‌های قبلی و همچنین اقدامات عملی بر اساس تفکر خود می‌باشد.

2- توصیف وضع موجود :

از مهرماه 1401-1402 در روستای حطیطه، شهرستان جغتای از استان خراسان رضوی مشغول به کار شدم. این مدرسه چندپایه با 50 دانش‌آموز است. هر آموزگار دو پایه را تدریس می‌کند و در این سال، تدریس پایه اول و دوم با بنده بود. دانش‌آموزی به نام علی اکبر، سال دومی است که در کلاس اول مشغول به تحصیل است. پدرش در سطح ابتدایی سواد دارد و مادرش کاملاً بی‌سواد است. به گفته مادرش، دانش‌آموز سال گذشته چیزی یاد نگرفته و بیشتر اوقات از کلاس و درس فرار کرده.

علی اکبر رابطه چندان خوبی با پدرش ندارد و از آنجایی که پدرش تنها کسی است که می‌تواند به او املا بگوید و کمی روخوانی کار کند، این عدم نزدیکی بین پدر و دانش‌آموز باعث افت تحصیلی او شده است. به طور کلی چندپایه بودن مدرسه (11 دانش‌آموز پایه اول و 11 دانش‌آموز پایه دوم)، عدم همکاری خانواده، لجبازی دانش‌آموز با والدین و انجام ندادن تکالیف باعث شده که او نسبت به دیگر دانش‌آموزان ضعیف‌تر باشد و در درس روانخوانی و املا با مشکل مواجه شود.

از آنجایی که این دانش‌آموز بار دومی است که در پایه اول تحصیل می‌کند، برای پوشش ضعف خود رفتارهایی مانند ستیزه‌جویی و نافرمانی از خود نشان داده و اکثر اوقات نظم کلاس را به هم می‌ریزد و دیگر دانش‌آموزان را اذیت می‌کند.

3- شواهد (1) :

در روز اول شروع مدارس مادر علی اکبر با مراجعه به مدرسه و گفتن شرایطشان از این بابت که او از مدرسه فرار می‌کند و حرف شنوی ندارد، متوجه شدم که ابتدا لازم است روی ارتباط خودم با دانش‌آموز توجه ویژه‌ای داشته باشم. علی اکبر در نوشتن نگارش بسیار عجله می‌کرد و همین امر باعث می‌شد که هم بدخط بنویسد و هم بخاطر اتمام کارش نظم کلاس را به هم می‌زد. اوایل از او می‌خواستم که فقط یک نمونه درست و زیبا بنویسد و به مرور یکی یکی خواسته‌هایم را افزایش می‌دادم و با تشویق‌های مکرر تا حدودی هم نوشتنش بهتر شد و هم ارتباط خوبی بین ما شکل گرفت. باوجود این، اما وسعت هنجارشکنی و رفتارهای خارج از عرف زیاد بود و گاهی چالش‌هایی در کلاس به وجود می‌آورد.

در اواسط ماه آذر و آموزش چندین نشانه، متوجه شدم که علی اکبر در ترکیب کردن صداها و تلفظ واژه مشکل دارد، یعنی حروف را تشخیص می‌دهد و تک تک می‌خواند ولی نمی‌تواند کلمه را باهم بخواند. به طور مثال "بازی" را (ب، ا، ز، ی) می‌خواند ولی کامل بازی نمی‌گوید. او با حروف آموزش داده شده و صدای آن‌ها آشنا بود و به صورت تک واج بیان می‌کرد ولی در جدول دوستی و ترکیبات را نمی‌توانست به درستی بخواند و دائم کلمه را تجزیه می‌کرد. در

کنار همه اینها او تکالیف مختلف مانند مرتب کردن حروف به هم ریخته، قطار دوستی، جدول دوستی و حتی املا شب را انجام نمی داد و می گفت پدرش او را خیلی دعوا می کند و دوست ندارد در کنارش تمرین کند.

4- تجزیه تحلیل اطلاعات (یافتن راه حل) :

با توجه به وضعیت ظاهری و صحبت های علی اکبر از خانواده اش و همچنین مشورت با همکاران متوجه شدم که این خانواده از لحاظ مالی نیز ضعیف بوده و تحت پوشش کمیته می باشند و امکان مراجعه و یا هماهنگی برای معلم خصوصی و یا مشاور برایشان وجود ندارد. دوپایه بودن و تعداد زیاد دانش آموزان باعث شده بود زمان برای تمرین در کلاس کمتر پیش آید و مدت زمانی که به طور معمول برای یادگیری هر دانش آموز صرف می شود، برای علی اکبر کافی نیست زیرا او هیچ تمرینی در خانه انجام نمی دهد و به همین دلیل کمبود همکاری والدین باید در مدرسه با فعالیت های مجزا جبران شود.

5- انتخاب راه حل و اعتبار بخشی :

طبق مطالب گفته شده باید با علی اکبر بیشتر فعالیت هایی را انجام داد که به او کمک کند در ترکیب قوی تر شود و بتواند کلمه را کامل بخواند. در خصوص مسئله اختلال خواندن پژوهش های مختلفی صورت گرفته و راه کارهای زیادی در منابع علمی وجود دارد. نمونه ای از این ها در زیر عنوان شده است:

- نوشتن حروف بر روی شن: به کودک کمک می کند تا از حواس بینایی، شنوایی و لامسه خود برای ایجاد ارتباط بین حروف و صدای آن ها بهره برد. کودک در حین نوشتن صدا را هم بلند بیان کند
- خواندن کتاب با صدای بلند و آهسته و گوش دادن به داستان های صوتی
- خلاصه کردن آنچه شنیده یا دیده به زبان خودش
- یک شی را در ذهنمان بیاوریم و نام آن را به صورت بخش بخش برای کودک بیان کنیم سپس او کل کلمه را حدس بزند و بگوید؛ این کار را می توان برعکس هم انجام داد، کودک کلمه مورد نظرش را بخش بخش بگوید و ما کامل آن را بگوییم
- گام به گام: کارت هایی که عکس شی دارد به کودک نشان می دهیم سپس با ادای هر حرف آن یک گام به سمت جلو حرکت می کند. مثلا کلمه قوری 4 حرف دارد پس باید 4 گام به جلو حرکت کند.
- خواندن آهنگ های ریتمیک و دارای قافیه به آشنایی کودک با صداها و مرتبط با حروف کمک می کند (سنایی، 1397)
- بازی اعداد کلمات: روی یک کارت اعداد متناظر با حروف الفبا نوشته شده و روی فلش کارت های دیگر، یک سمت اعداد کلمه و سمت دیگر نوشته و تصویر کلمه مورد نظر طراحی شده است. دانش آموز با پیدا کردن حرف هر عدد آن ها را در کنار هم قرار داده و یک کلمه معنی دار می سازد
- خط کشیدن زیر مطالب
- تقویت ادراک شنیدن بازی تشخیص جهت صدا، دوری و نزدیکی صدا
- تقویت ادراک دیداری بازی پیدا کردن اشکال در تصاویر
- تقویت دقت و توجه دیداری بازی های تقلیدی (تقلید راه رفتن حیوانات) (کریمی لیچاهی، آذریان، اکبری، 1398)
- کارت های حروف الفبا برای ساخت یک کلمه

انتخاب راه حل

بازی اعداد کلمات و گام به گام، فعالیت هایی است که برای علی اکبر در نظر گرفتیم زیرا این کارها دقیقا به حل مشکل اصلی دانش آموز کمک می کند.

6- اجرای راه حل و نظارت :

در ابتدا بازی اعداد کلمات را در نظر گرفتیم. این بازی توسط بنده در دوران کارورزی طراحی و ساخته شده است. در این بازی حروف متناظر با هر عدد را پیدا کرده و سپس با ترکیبشان یک کلمه ساخته می شود. تصویر آن کلمه در پشت کارت کشیده شده و دانش آموز بعد از کشف کلمه می تواند با دیدن تصویر آن درستی

یا نادرستی پاسخ خود را بسنجد. ابتدا از کارتهایی با کلمات آسان تر شروع کردم. همزمان با پیدا کردن حروف از او می‌خواستم با هم بخواند و اوایل خودم نیز نحوه خواندن و صداکشی را انجام می‌دادم تا یاد بگیرد. در کنار این فعالیت جدول دوستی را خیلی تمرین می‌کردم و همین به ترکیب کردن او خیلی کمک کرد. در بازی گام به گام تصویر فلشکارت‌های مختلف را نشان می‌دادم و دانش‌آموز به ازای هر حرف یک گام باید به جلو می‌آمد. در این بازی علی اکبر در تفکیک صداها و حروف اشتباهات زیادی داشت. مثلاً برای "ماهی" برای "ما" یک گام برمیداشت، درحالی که باید "م" و "ا" را از هم تفکیک می‌کرد. این بازی به دقت دانش‌آموز برای کشف ترکیبات یک کلمه بسیار کمک می‌کند. به مرور بعد از چند بار تمرین علی اکبر می‌توانست ترکیبات صامت با مصوت "آ" و "ا" را تشخیص دهد.

7- شواهد (2) توصیف وضع مطلوب :

مدت زیادی از زنگ‌های تفریح و یا هنر را صرف تمرین با علی اکبر می‌کردم تا کم کاری‌های والدین و اختلال خواندن او رفع شود. علی اکبر به مرور در بازی اعداد کلمات بهتر عمل می‌کرد و اوایل اگر نمی‌توانست ترکیب کند اما با تمرین به حدی رسید که گاهی بعضی کلمات را به سرعت می‌خواند. در درس املا نیز شاهد صداکشی و تلاشش برای کشف همه‌ی صداها یک کلمه بودم. اوایل شاید حتی یک کلمه درست هم در املاش نداشت اما به مرور می‌شد برخی کلمات درست را در املاش پیدا کرد. به طور کلی وضعیت روخوانی دانش‌آموز نسبت به اوایل بهتر شده بود ولی به دلیل کمبود وقت بنده و عدم همکاری والدین این روند کند پیش می‌رفت و شرایط دانش‌آموز به حدی نرسید که اختلال کامل رفع شود؛ اما وضعیت خواندن دانش‌آموز نسبت به زمانی که شروع به کار کردم خیلی تغییر کرد.

8- ارزیابی نهایی و اعتبار سنجی :

کلاس چندپایه و تعداد زیاد دانش‌آموزان باعث می‌شود که معلم وقت کافی برای انجام تمرین‌های بیشتر و فعالیت‌های جانبی نداشته باشد و در این بین دانش‌آموزانی که دچار انواع اختلالات یادگیری هستند نتوان به وضع مطلوب رسانند. با وجود همه اینها با انجام بازی و استفاده از ابزارهای کمک آموزشی شاهد پیشرفت چشمگیر علی اکبر در خواندن بودم و نتیجه این پژوهش با دیگر پژوهش‌های انجام شده در خصوص تاثیر ابزارهای آموزشی و بازی‌ها در یادگیری دانش‌آموزان، همسو می‌باشد.

9- نتیجه گیری و پیشنهادات :

به طور کلی کلاس‌های چندپایه، هم فرصت است و هم تهدید. از این بابت که پایه‌ها باهم هستند و مطالب برای پایه‌های بالا مرور شده و پایه‌های پایین آشنا می‌شوند، یک فرصت تلقی می‌شود؛ اما در خصوص محدودیت زمانی یک تهدید است. اکثراً در مناطق روستایی کلاس‌های چندپایه وجود دارد و در این مناطق عموماً خانواده‌ها سطح سواد بالایی ندارند و یا همکاری در خانه برای پیگیری تکالیف بچه‌ها وجود ندارد، از این رو دانش‌آموزان علی‌الخصوص پایه اول با چالش‌های جدی مواجه می‌شوند.

در کلاس‌های چندپایه با وجود تعداد زیاد و محدودیت زمان، امکان تدریس به روش‌های نوین و استفاده از ابزار امکان پذیر است و این باعث بالا رفتن بازدهی و بهتر شدن خروجی در کلاس می‌شود. لذا لازم است این مدارس به لحاظ امکانات آموزشی و ابزار تدریس توسط اداره و مسئولین آموزشی تامین شوند.

منابع :

- باغستانی، حسین؛ حسن آبادی، حمیدرضا. (1396). «انتقال پذیری، ادراک دیداری-حرکتی و دیسلکسیا».
- تبریزی، مصطفی؛ تبریزی، علیرضا؛ تبریزی، نرگس. (1392). *درمان اختلالات خواندن* (ج2، چاپ 17). تهران: فراوان.
- رسولی، مهدی؛ چوبداری، عسگر؛ کارگر، حمید؛ رستمی، صدیقه. (1396). «اثربخشی آموزش راهبردهای شناختی فراشناختی در بهبود عملکرد خواندن و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان با اختلال خواندن». *مطالعات ناتوانی*؛ 32(8).
- سنایی، کامیار. (1397). «درمان اختلال خواندن».

صوابی نیری، وحید؛ دلداری علمداری، مهدیه؛ شایان فر، شهرزاد؛ اصلان ابادی، صبا. (1400). «اثر بخشی بازی درمانی انفرادی بر اساس رویکرد لوی بر بهبود مهارت خواندن و کاهش اضطراب دانش آموزان دارای اختلال خواندن». *مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی (مرکز توسعه آموزشهای نوین ایران)*، 7(1)؛ 881-894

کریمی لیچاهی، رقیه؛ آذریان، آما؛ اکبری، بهمن. (1398). «اثر بخشی بازی درمانی بر عملکرد خواندن، مهارتهای سازشی و مشکلات رفتاری دانش آموزان نارساخوان».

نکاح اصغری، سیدمحسن. (1400). طراحی برنامه بازی درمانی زبان شناختی ساختارمند، ویژه اختلال خواندن. *تعلیم و تربیت / استثنائی*.

پیوست ها :

